

Víkendové vzdělávání

„Násilí na dětech a co s tím !?“

Trojanovice 16.10.-18.10.2009

Vypracovala: Mgr. Taťána Gelnarová

Syndrom CAN

(Child Abuse and Neglect)

=Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je definován jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli **nenáhodného jednání** rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné.

Ohrožené skupiny dětí:

Jde o děti, jejichž projevy jsou z různých důvodů pro jejich sociální okolí nesrozumitelné, takže je obtížné je výchovně zvládat, a dále děti, které svým chováním vychovatele vyčerpávají, dráždí, popřípadě provokují a svádějí:

- děti s lehkými mozkovými dysfunkcemi (LMD), hyperaktivní, neklidné, nesoustředěné, náladové, impulzivní nebo děti z jiných příčin nadměrně dráždivé, zlostné, trucovité nebo plačtivé a úzkostné
- děti nevlastní
- děti chronicky ve škole nespívající; děti neobratné či jakkoliv nezapadající do běžné normy a rodičovského očekávání (nemocné, postižené, „nehezké“) a děti mentálně retardované
- děti neaktivní, utlumené, uzavřené, které nedovedou vzbudit ani udržovat zájem dospělého v náležitě intenzitě (zvláště v případech zanedbávání)
- dívky výrazných ženských tvarů, mazlivé až koketní (v případě sexuálního zneužívání)

Reakce dítěte na zneužívání:

- Strach, úzkost, pocity viny a hanby, deprese a nízká sebeúcta. Dítě přestává důvěřovat dospělým, nápadné změny v chování, zhoršení školního prospěchu
- Bolesti hlavy, břicha, pomočování, poruchy spánku, příjmu potravy, regresivní chování
- Nepřiměřené sexuální chování (sexuální zneužívání druhých dětí, masturbace v raném věku), sebepoškozující a sebevražedné jednání

Potencionální pachatelé (rizikové dospělí):

- lidé s **patologickým vývojem osobnosti**, s agresivními povahovými rysy, lidé impulzivní, nezdrženliví, trpící neurotickými obtížemi apod.
- lidé **závislí na alkoholu a drogách**
- lidé **žijící chronicky ve stresové situaci** (např. nezaměstnaní, neúspěšní, zklamaní v partnerství apod.)
- lidé, **kteří byli sami v dětství zanedbáváni a týráni**
- lidé **nedostatečně motivovaní pro rodičovství** (např. upřednostňující vlastní záliby nebo zaujatí vlastními problémy), rodiče psychosociálně nezralí pro rodičovství (velmi mladí rodiče,...)
- **lidé s neobvyklým životním stylem** (členové sekt apod.)
- rodiče, kteří z různých důvodů **nejsou schopni vykonávat své rodičovské povinnosti** (nemocní, žijící v bídě,...) nebo lidé psychicky nemocní či mentálně retardovaní
- **osoby sexuálně deviantní či hyperaktivní**, s oslabenou sebekontrolou (např. muži pokročilého věku nebo dementní atd. - v případě sexuálního zneužívání)

1. Psychické týrání

- Takové chování vůči dítěti, které má negativní dopad na citový vývoj dítěte, vývoj jeho chování, osobnosti a sebehodnocení
- Téměř vždy provází ostatní kategorie syndromu CAN, ale vyskytuje se i samo.

Formy psychického týrání

- **slovní útoky na sebevědomí dítěte**
- **opakované ponižování dítěte**
- **zavrhování dítěte**, dítěti je dáváno najevo, že je pro rodinu či rodiče nedůležitým, nepotřebným.
- **vystavování dítěte závažným domácím konfliktům**, a to domácí násilí mezi partnery, a situace před rozvodové, rozvodové a po rozvodové,
- **násilná izolace dítěte**, může se jednat o izolaci od vrstevníků, širší rodiny, sourozenců, rodičů.
- **kontrolování dítěte s cílem vyvolat u něj pocit citového ohrožení**, patří zde výroky typu, „stydíme se za tvé chování“, „těmi špatnými známkami nás utrápíš“.
- **podrývání sebedůvěry a sebevědomí dítěte opakovaným urážením a podceňováním**, dítěti je dáváno najevo, že ničeho nemůže dosáhnout, nic nedokáže udělat, například „ty to stejně neumíš“, „ty to nedokážeš“...
- **kladení nerealistických nároků na dítě**
- **nedostatečný zájem o dítě z důvodu vysoké zaměstnanosti rodičů**

2.Fyzické týrání

- Tělesné týrání je definováno jako **tělesné ublížení** dítěti anebo **nezabránění ublížení** či **utrpení dítěte**

Formy fyzického týrání

- **nepřiměřeném bití rukou**, jako jsou facky a pohlavky
- **bití různými nástroji**, většinou běžně dosažitelnými v domácnosti což je např. vařečka, řemen, hadice
- **kopání do dítěte, údery pěstí**, při tomto násilí často dochází k poranění vnitřních orgánů,
- **způsobení bodných, řezných a sečných rán různými nástroji**, také se většinou jedná o nástroje běžně v domácnosti dosažitelné jako jsou: nůž, nůžky, jehla, jehlice aj.,
- **poranění střelná**
- **vytrhávání vlasů** – často v celých chomáčích (možná záměna s onemocněním provázející vypadávání vlasů – alopecii),
- **nepřiměřené tahání za ušní boltce**, způsobující trhliny,
- **kousání dítěte**,
- **způsobování popálenin, odmrštění, odhození dítěte**, kdy často dochází k úderu dítěte o různý nábytek, stěnu nebo podlahu,
- **svazování a připoutání dítěte**, mezi způsobená zranění patří stopy od provazu či kabelu, které jsou patrné především na zápěstí a v okolí kotníků,
- **škrcení**, charakteristickým zraněním stopy po provazu na krku (tzv. strangulační rýha) a patrné stopy po prstech,
- **dušení**
- **silné třesení**, zejména u malých dětí způsobuje poškození mozku, může způsobit smrt nebo trvalé neurotické potíže a to od poruch učení až k závažným poruchám,
- **otravy jedy a chemikáliemi**,
- a také **podávání alkoholu a drog**.

3. Sexuální zneužívání

- Sexuální zneužívání je **nepatřičné** vystavení dítěte **pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování**. Zahrnuje jakékoliv pohlavní dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoliv, kdo dítě zneužívá.

Formy sexuálního zneužívání

- **Bezdotykového sexuálního zneužívání** řadíme:
 - obnažování se před dítětem, masturbace před dítětem, setkání s exhibicionistou
 - obscénní telefonické hovory
 - přinucení dítěte sledovat soulož
 - pozorování nahého dítěte za účelem vlastního sexuálního vzrušení, uspokojení
 - Vystavení dítěte sledování časopisů s pornografií a sledování porno filmů.

- **Dotykové (kontaktní) sexuální zneužívání** představuje:
 - Osahávání či líbání dítěte na intimních místech, laskání prsou, genitálií
 - nucení dítěte, aby manipulovalo pohlavními orgány svými či zneuživatele
 - orální, anální sex
 - sexuální styk /včetně znásilnění/

- **Komerční sexuální zneužívání,**
 - zneužití dítěte k dětské pornografii
 - Zneužití dítěte k dětské prostituci a obchodu s dětmi za účelem sexuálního zneužívání.

4.zanedbávání

- Zanedbávání se vyznačuje jako nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu ve vývoji dítěte anebo ohrožuje dítě.

Formy zanedbávání

- **Tělesné zanedbávání** spočívá v selhání při zabezpečení tělesných potřeb dítěte. To zahrnuje neposkytování přiměřené výživy, oblečení, přístřeší, zdravotní péče a ochrany před ohrožením.
- **Citové zanedbávání** je neuspokojování citových potřeb dítěte, a to pokud se týče náklonnosti (lásky) i pocitu dítěte, že někam patří.
- **Zanedbávání výchovy** a vzdělání se vyznačuje selháním v zabezpečení plných možností vzdělání dítěte a to např. neustálou absencí ve škole, dětskou prací v domácnosti i mimo ni.
Krajním případem zanedbávání je izolace dítěte od lidské společnosti.
- **Zanedbávání v oblasti zdravotní péče** se odehrává v případech, kdy dítě potřebuje tuto péči, či v případech, kdy je opomíjena základní preventivní zdravotní péče a taktéž nedostatečný dohled přiměřený věku dítěte, projevující se zvýšeným počtem úrazů dítěte, kterým bylo možno zabránit.

5.Šikanování

= zvláštní případ agrese. Jde o situace násilí, kdy je tzv. oběť obvykle slabší a bezbranná. Šikanování je, když jeden nebo více žáků **úmyslně, většinou opakovaně** týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.

Nejlepší možnost odhalování je pomocí anonymního dotazování!!

Oběti je možno rozdělit:

1. **Pasivní oběti** - bojácné, opatrné, uzavřené, fyzicky slabé děti
2. **Provokující děti** - svým chováním provokují negativní reakce u dětí
3. **Účelové oběti** - sami na sebe berou roli oběti, aby získali pozornost
4. **Falešné oběti** - záměrně chtějí upoutat pozornost
5. **Útočníci=oběti** - děti, které jsou šikanovány dospělými a proto jsou více náchylné k agresivitě vůči mladším a slabším

Formy šikany:

- ponižování, zesměšňování nepřiměřenými či nesplnitelnými úkoly
- vynucování "poslušnosti"
- přinucení vykonávat práci za "silnějšího"
- vydírání, vyžadování finančních či jiných materiálních služeb

6. systémové týrání

- = druhotné ponižování, (**sekundární viktimizace**)
- Je týrání dítěte tím systémem, který původně vznikl na ochranu dítěte
- Přesněji jde o druhotné zraňování a vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování pro syndrom CAN – dítě jako oběť trestného činu se stává ještě obětí vyšetřování. Patří sem opakované výpovědi, nedůvěra v to, co dítě říká, obviňování dítěte (např. „ty jsi ho svedla“), přenášení zodpovědnosti na dítě, odebrání dítěte z rodiny atd.

Formy systémového týrání:

- **opakovaná, nadbytečná lékařská vyšetření** (zdravotnické instituce)
- **ponižování, přetěžování, neadekvátní přístup k dítěti** (instituce školské)
- **zanedbávání či špatná péče v kolektivních zařízeních** (jesle, MŠ, ZŠ, dětské domovy)
- **rozhodování o osudu dítěte bez dostatečné objektivní informovanosti o situaci**, oddělení dítěte od rodiny tam, kde to není nevyhnutelně nutné (OPD, soudy)
- **nadbytečné přetěžování či trauma způsobené dítěti při kontaktu s policejním, soudním systémem** (opakování výslechů, konfrontace s dospělým)

7.Münchhausenův syndrom

- = vymyšlení či zveličování příznaků somatického či duševního onemocnění nebo postižení a v důsledku toho **opakování vyšetření či léčení** v míře, která neodpovídá objektivní skutečnosti. Tyto problémy může dospělý, např. rodič přenést na dítě. Dospělá osoba má pak v takovém případě nějaké výhody (např. pobírá dávky, okolí ho lituje...).

Terapeutické zásahy:

- Trestně právní forma intervence (zatčení pachatele)
- Primární ochrana dítěte (práce s rodinou, odebrání dítěte z rodiny)
- Sekundární terapeutická intervence (léčba)